

Bergsgatan

Bergsgatan. Fornlämning L1984:6592 (stadslager), Mariefreds stad, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

Lars Norberg

Sammanfattning

I mars år 2026 utförde Sörmlands Arkeologi AB en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i Mariefreds äldre stadskärna. Undersökningen genomfördes med anledning av att en trasig avloppsledning krävde reparation i Bergsgatan. Området är beläget norr om Rådhusstorget och Djurgårdsgatan, det vill säga i de norra delarna av Mariefreds historiska stadskärna. Fornlämning L1984:6592 innefattar såväl stadslager som lämningar efter Mariefreds kloster. Klostret, som grundades år 1493 av Kartusianerorden, upphörde redan år 1526 i samband med reformationen.

Bergsgatan kantas av äldre trähus och utgörs längs den berörda delen av en grusad vägsträckning. Gatan är identifierbar på 1700-talets stadskartor och läget är i stort sett oförändrat sedan dess. Vid den aktuella insatsen öppnades tre provgropar med maskin längs det planerade schaktet. Samtliga ytor grävdes ned till orörd marknivå/anläggningsnivå för avloppet. Inget av arkeologiskt intresse noterades. Undersökningen har registrerats i Kulturmiljöregistret.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2026

Innehåll

Sammanfattning 2

Inledning 4

Syfte 4

Genomförande 4

Resultat 4

Referenser 5

Administrativa uppgifter 5

Bilagor 6

Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med undersökningens belägenhet markerad.
Skala 1:1 000 000.

Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet markerad.
Skala 1:50 000.

Bilaga 3. Utdrag ur Stadsgis för Mariefred med läget för den arkeologiska undersökningen.
Skala 1:500.

Bilaga 4. Fotodokumentation

Inledning

I enlighet med Länsstyrelsens beslut (lst dnr 2372-2026) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i Bergsgatan inom fornlämning L1984:6592 (stadslager), Mariefreds stad, Strängnäs kommun, Södermanlands län (bilaga 1–3).

Undersökningen genomfördes med anledning av att Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB ansökte om tillstånd att reparera en trasig avloppsledning i området. Fältarbetet genomfördes 2026-03-30. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg, arkeolog vid Sörmlands Arkeologi AB.

Gatsträckningen är belägen norr om Rådhusstorget och Djurgårdsgatan, det vill säga i de norra delarna av Mariefreds historiska stadskärna. Bergsgatan kantas av äldre trähus och utgörs längs den berörda delen av en grusad vägsträckning. Gatan är identifierbar i 1700-talets stadskartor och läget är i stort sett oförändrat sedan dess. Höjderna över havet varierade mellan cirka 8,6 och 7,6 meter.

Inom fornlämning L1984:6592 har det, utöver stadslager, tidigare påträffats lämningar efter Mariefreds kloster (Monasterium Pacis Mariae). Klostret, som grundades år 1493 av Kartusianerorden, upphörde redan år 1526 i samband med reformationen (Clemenson 1989, s. 7). Spridda delar av klostrets grundmurar har bland annat påträffats i kvarteren Källaren och Sjömannen samt i anslutning till Mariefreds kyrka (Beronius-Jörpeland 1993 & Norberg 2018). Var själva klosterkyrkan var belägen och hur den såg ut, är inte känt.

Syfte

Syftet med schaktningsövervakningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera de delar av fornlämningen som berördes av arbetsföretaget, samt tillvarata fynd.

Genomförande

Tre provgropar grävdes med maskin längs den planerade sträckan. Schakten var mellan 2,6 och 1,4 meter stora med ett djup om cirka 1,1–1,3 meter. Samtliga schakt grävdes ned till orörd marknivå/anläggningsnivå för befintligt avlopp. Ytorna grovrensades, dokumenterades genom inmätning med RTK-GPS, beskrevs i text och fotograferades (bilaga 4).

Resultat

Schakt 1. 2,6 x 1,3 meter stort och 1,1–1,2 meter djupt. Väggrus, sand och spräckta stenar, 0,2–0,5 meter stora. Någon enstaka bit tegelkross. Området är i samband med grävning för avlopp, el och fiber urschaktat sedan tidigare. I botten delvis berg i dagen samt lera (undergrund) och befintligt avlopp.

Schakt 2. 2,4 x 1,4 meter stort och 1,2–1,3 meter djupt. Väggrus, sand och lera. Området är i samband med grävning för avlopp, el och fiber urschaktat sedan tidigare. I botten lera (undergrund) och befintligt avlopp.

Schakt 3. 2,1 x 1,3 meter stort och 1,1–1,2 meter djupt. Väggrus och sand, spräckta och kantiga stenar, cirka 0,2–0,5 meter stora. Området är i samband med grävning för avlopp, el och fiber urschaktat sedan tidigare. I botten lera (undergrund) och befintligt avlopp. Schaktet vattenfylldes i samband med grävning.

Med utgångspunkt i resultaten bedöms den berörda delen av Bergsgatan som urschaktad i samband med tidigare grävarbeten. Inget av arkeologiskt intresse framkom.

Resultaten från undersökningen redovisas även i bilagorna 1–4.

Referenser

Beronius-Jörpeland, Lena. 1993. *Kartusianerklostret*. Kv. Källaren, Mariefred, Södermanland. Arkeologisk undersökning. RAA. *UV Stockholm, Rapport 1993:53*. Stockholm

Clemedson, Carl-Johan. 1989. *Monasterium Pacis Mariae in Gripszhalm. Jämte uppgifter om andra svenska klostres och klosterträdgårdars öden*. Sörmländska handlingar 48. Nyköping.

Norberg, Lars. 2018. *Fornlämning L1984:6592 (Mariefred 21:1), Sjömannen 1, Mariefreds stad, Strängnäs kommun, Södermanlands län*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. *Sörmlands Arkeologi AB, Rapport 2018:19*. Nyköping.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2602

Länsstyrelsens dnr: 2372-2026

Uppdragsnummer: 202600730

Tid för undersökningen: 2026-03-30

Personal: Lars Norberg

Kommun: Strängnäs

Socken: Mariefred

Fastighet: Mariefred 2:20

Lämningsnr: L1984:6592

Belägenhet: N 6571187,521 E 626767,210

Koordinatsystem: SWEREF 99TM

Höjdsystem: RH 2000

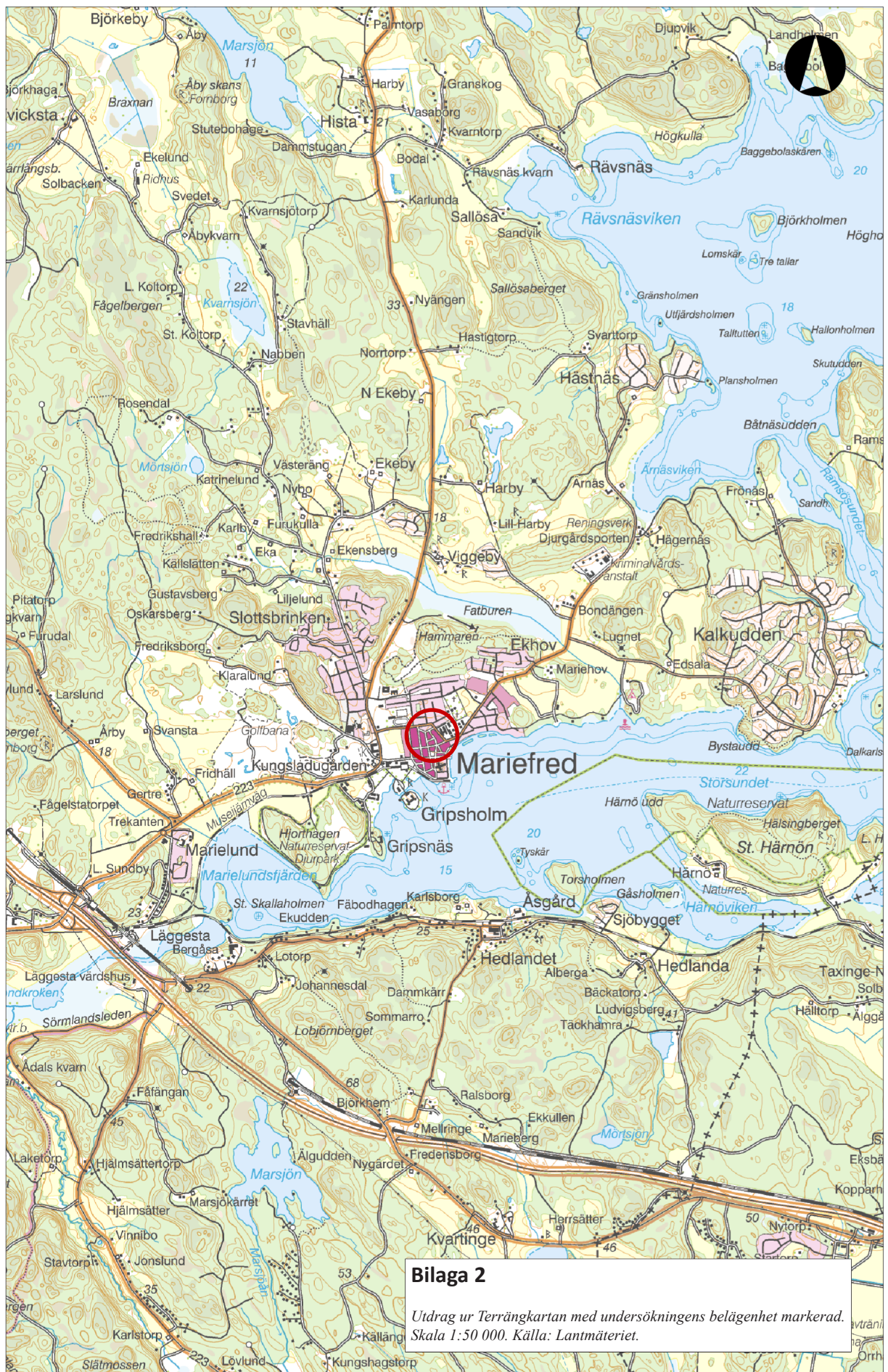
Undersökt yta: ca 8 m²

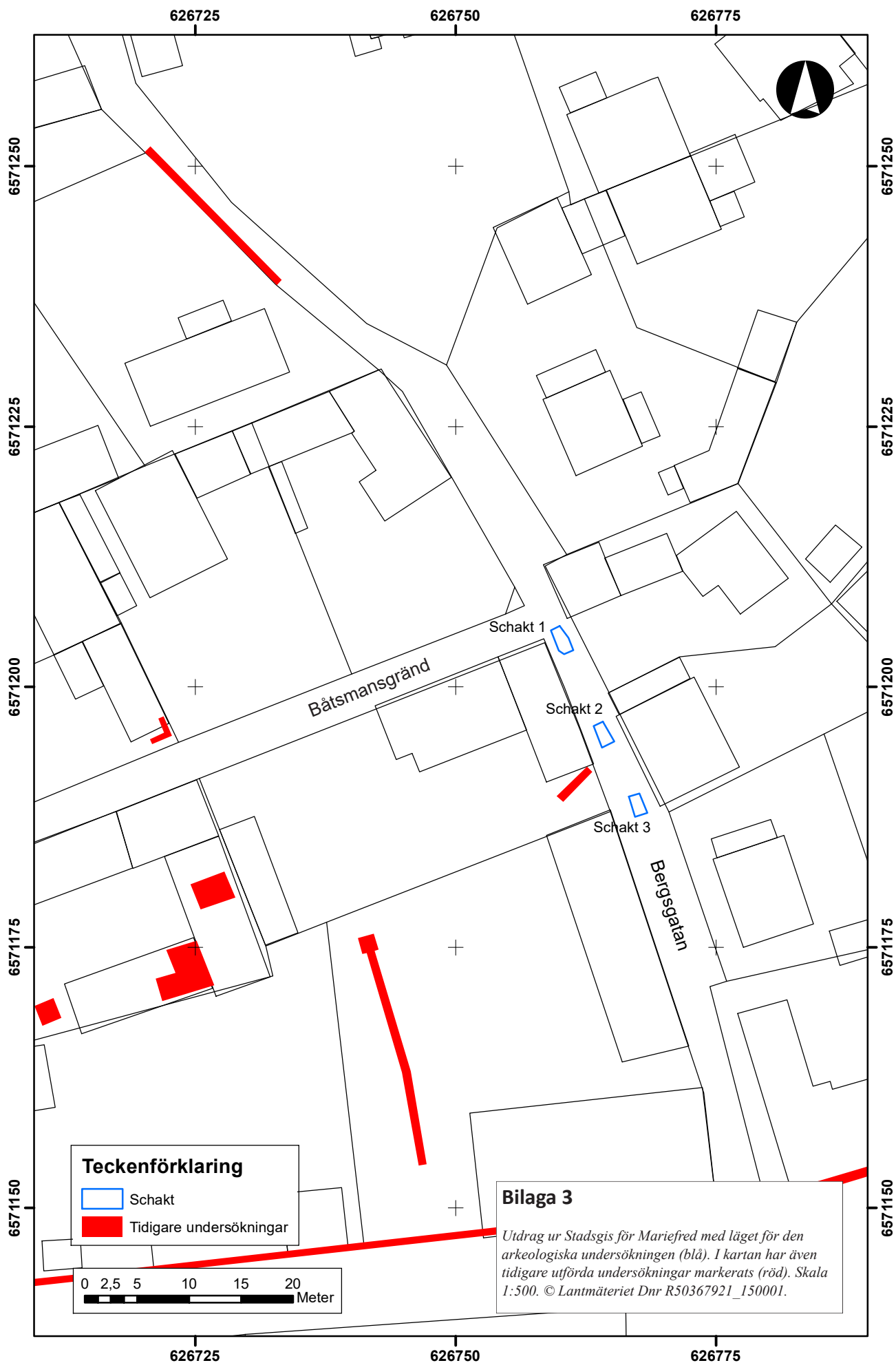
Inget analogt dokumentationsmaterial utöver det som redovisas i rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras tillsvidare hos Sörmlands Arkeologi AB. Inga fynd tillvaratogs.

Bergsgatan & berörd sträcka före schaktning. Foto mot sydsydost: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Bilaga 4. Fotodokumentation

*Schakt 1. Foto mot sydsydost: Lars Norberg
2026, Sörmlands Arkeologi AB.*

*Schakt 2. Foto mot sydsydost: Lars Norberg
2026, Sörmlands Arkeologi AB.*

*Schakt 3. Foto mot sydsydost: Lars Norberg
2026, Sörmlands Arkeologi AB.*

